

כלי, ונחשבת כקרקע, וגם הדבש שבתוכה אינו מקבל טומאה, כי הוא בטל לכוורת. [אבל אם נטלה ממקומה, הדבש מקבל טומאה].

והרודה ממנה מן הכוורת דבש בשבת כשהיא במקומה, דהיינו מקום גידולו של הדבש — **חייב הטאת** כתולש מן הקרקע⁽¹⁾.

וחכמים אומרים: הכוורת אינה כקרקע, ואין כותבין עליה פרוזבול, כי החיבור לקרקע אינו מבטל את שם הכלי ממנו, ומקבלת טומאה במקומה, וגם הדבש מקבל טומאה [שאינו צריך מחשבה כדי לקבל טומאה, כמבואר בפרק הבא דף פ א] **והרודה ממנה בשבת** — פטור.

מבואר במשנה זו כי לדעת רבי אליעזר, אם היה כלי קודם שחיברו לקרקע, כאשר קבעו בקרקע נחשב כקרקע, [ומשום כך הדבש נחשב כקרקע] ולכאורה הברייתא של צינור לעיל, אינו כדעת רבי אליעזר כאן.

ודחינן: אין ללמוד מהמשנה של כוורת, שדעת רבי אליעזר כי כלי שחיברו לקרקע בטל ממנו שם כלי ונחשב כקרקע, כי **התם** מה שהחשיב רבי אליעזר כוורת דבורים כקרקע, הוא משום שיש בכוורת לימוד מיוחד **בדאמר רבי אליעזר טעמא!**

במשנה בשביעית [פ"י מ"ו] מבואר שאין כותבים פרוזבול אלא בזמן שיש ללווה קרקע, מפני שאז חשוב החוב כאילו הוא גבוי בידי בית דין, ואין בו משום "לא יגוש", ויש מבארים הטעם, משום שאין רגילים להלוות למי שאין לו קרקע, ובדבר שאין שכיח אין חכמים עושים תקנה.

והיכן שנינו דברי רבי אליעזר גבי כוורת דבורים:

דתנן: כוורת דבורים המונחת על גבי קרקע — **רבי אליעזר אומר:** הרי היא דינה כקרקע, והיא נקנית בכסף ובשטר ובחזקה, וכן קונים על גבה מטלטלים כמו קרקע, **וכותבין עליה פרוזבול** כאילו היא קרקע, שאם יש ללווה כוורת, אף על פי שאין לו קרקע, כותבים למלווה פרוזבול עליה.

שהיינו חושבים לומר, כי אף על פי שהכוורת נחשבת כקרקע לענין שאר דברים, מכל מקום לענין תקנת פרוזבול אינה נחשבת כקרקע, לפי שהמלווה אינו סומך דעתו עליה, כיון שיכולים לטלטלה ממקומה, חידש רבי אליעזר, שאף לענין פרוזבול נחשבת כקרקע.

א-10 **ואינה מקבלת טומאה במקומה**, כיון שהכוורת מחוברת לקרקע, בטל ממנה שם

יש גם סוגי חיבור לקרקע הנחשבים חיבור רק לענין קבלת טומאה ולא לענין תולש בשבת, כגון המבואר במעשרות [פ"ה מ"ב], בצלים משהשרישו בעליה טהרו מלטמא, ואילו לענין שבת — התולש מהם פטור. ועיין בחידושי רבינו חיים הלוי [בפ"ב מטומאת אוכלין], בביאור הדבר. ועיין בזכרון שמואל [עמוד לא].

1. דין מחובר לקרקע לענין טומאה, ודין מחובר לקרקע לענין קוצר בשבת, הם שני דינים נפרדים, שיש סוגי חיבור לקרקע הנחשבים חיבור רק לענין תולש בשבת ולא לענין קבלת טומאה, כגון תאנים שיכשו על האילן, שמבואר בחולין [קכז ב] ש התולש מהם בשבת חייב חטאת אף על פי שהם נחשבים כעקורין לענין טומאה, [וכ"פ הרמב"ם בהל' שבת פ"ח ה"ד].

אליעזר דף.

דתנן: דף — מדף של נהתומין שעורכים ולשים עליו את כיכרות הבצק⁽⁴⁾, שקבעו בכותל — שחיברו לכותל, רבי אליעזר מטהר, כיון שכל המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע⁽⁵⁾, וחכמים מטמאין, כיון שסוברים שהמדף אינו בטל לקרקע, כי כשהחליקו והכינו את המדף נעשה כלי לקבל טומאה, ואינו בטל בחיבורו לקרקע.

ומכך שלא חילקו במשנה בין אם החליקו את המדף קודם שחיברו אותו לכותל או אחרי שחיברו אותו לכותל, משמע שאין הבדל, שלדעת רבי אליעזר בין כך ובין כך כיון שהמדף מחובר לכותל נחשב כקרקע וטהור, ולדעת חכמים בין כך ובין כך, כיון שהחליק את המדף נחשב כלי המקבל טומאה.

אם כן מני הברייתא של צינור שחקקו? לא

דאמר רבי אלעזר: מאי טעמא דרבי אליעזר? דכתיב גבי יונתן [שמואל א' יד כז]: "וישלח את קצה המטה אשר בידו ויטבול אותה ביערת הדבש". ומדובר שם בדבש שהיה במקום גידולו⁽²⁾, וקשה, מה ענין יער אצל דבש? אלא הכתוב קרא לו יער, לדרוש מה יער — התולש ממנו בשבת חייב הטאת, אף דבש נחשב מחובר לקרקע, גם אם אין הכוורת מחוברת ממש לקרקע⁽³⁾, והרודה ממנו בשבת חייב הטאת, כתולש ממחובר לקרקע!

מה שאין כן גבי צינור שעשאו כלי ואחר כך חיברו לקרקע, אפשר שמודה רבי אליעזר כי נחשב כלי ופוסל את המקוה משום שלשה לוגין מים שאובין הפוסלים את המקוה.

אם כן מנין לומדים שרבי אליעזר חולק על הברייתא שגבי צינור.

אלא צריך לומר שלומדים כן מדברי רבי

והריטב"א מביא בשם ר"ת תירוץ שונה, ש"במקומה" הכוונה על הדבש, שאם הדבש כבר לא נמצא במקומו בתוך הכוורת, יש לו דין אוכל לכל דבר, והוא מקבל טומאה אף בלא שיחשוב עליו שהוא לצורך אכילה.

4. הגאונים מפרשים שהוא מדף שמניחים עליו את כיכרות הבצק עד שיחמיצו, וברשב"ם פירש שהוא מדף שמניחים עליו את הכיכרות למכירה.

5. הקהילות יעקב בטהרות [סי' י] הביא את קושית הג"ר אלחנן וסרמן, שלכאורה אי אפשר להפקיע דין קבלת טומאה אלא על ידי שינוי מעשה, וחיבור המדף לקרקע אינו נחשב שינוי מעשה. ותירץ, שרק אם באים לטהר את הכלי מחמת שאין לו עוד שם כלי, אז צריך שינוי

2. הרש"י בשמואל א' [יד כז] פירש שאותו דבש הוא קנה הסוכר, וקשה מהסוגיא כאן, וכבר עמד בזה ביש סדר למשנה [שם ד"ה והרודה], עיי"ש.

3. התוס' הקשו, כיון שלומדים מהכתוב שהכוורת נחשבת כקרקע אף אם אינה מחוברת, מדוע נקטו במשנה שאינה מקבלת טומאה במקומה, שמשמעות הדבר הוא, כי שלא במקומה, היא כן מקבלת טומאה. ותירץ ר"ת, שכאשר היא אינה במקומה גזרו בה חכמים טומאה משום הדמיון שלה לשאר כלים המיטלטלים.

אבל הרמ"ה סובר, כי שלא במקומה יצאה מכלל דבר המחובר לקרקע, ואין לה עוד דין יער, ולא רק לעין טומאה, אלא גם להלכות שבת וכו'.

כדעת רבי אליעזר ולא כדעת רבנן.

כי **אי** כדעת רבי אליעזר, הרי הוא סובר גבי מדף של נחתומין כי **אפילו חקקו ולבסוף קבעו** בטל לקרקע ואינו נחשב כלי, ואילו בברייתא של צינור שחקקו מבואר שאם חקקו קודם שחיברו לקרקע, לא בטל ממנו שם כלי.

אי כדעת רבנן, הרי הם סוברים גבי מדף של נחתומין כי **אפילו קבעו ולבסוף חקקו נמי** נחשב כלי המקבל טומאה, ואילו בברייתא מבואר שצינור שחקקו לאחר שהיה מחובר לקרקע, לא נחשב ככלי, אלא כחריץ בקרקע.

וממשנה זו גבי מדף של נחתומים אנו למדים שרבי אליעזר ורבנן אינם סוברים כדעת הברייתא גבי צינור שחקקו.

וקשה כדעת מי נאמר ברייתא זו של צינור שחקקו.

ומתריצין: **לעולם** אפשר לפרש שדעת רבי אליעזר היא, וסובר כדברי הברייתא שצינור שחקקו קודם שהיה מחובר לקרקע ואחר כך חיברו לקרקע, עדיין שם כלי עליו, ולא בטל לקרקע, ופוסל את המקוה משום שלשה לוגין מים שאובין הפוסלים את המקוה.

ואין זה סתירה לדברי רבי אליעזר גבי מדף של נחתומים, כי גבי מדף של נחתומים, מדובר במדף העשוי מפשוטי כלי עץ⁽⁶⁾ שאין לו בית קיבול, והטעם שרבי אליעזר מטהר את המדף, כי **ושאני פשוטי כלי עץ, דטומאה** שלו אפילו קודם שחיברו לכותל אינו אלא רק **דרבנן⁽⁷⁾**, ולכן הקל רבי אליעזר בקבעו לכותל.

מה שאין כן בברייתא גבי צינור, שהמים השאובים פוסלים את המקוה מן התורה, כמו ששינונו בתורת כהנים: יכול מילא מים על כתפו ועשה מקוה בתחילה יהא טהור,

מעשה, אבל כשבאים לטהרו מדין מחובר לקרקע, שהקרקע אינה מקבלת טומאה, אף בלא שינוי מעשה נטהר מחמת היותו מחובר לקרקע. ובקהילות יעקב תירץ, כי כיון שמחובר לקרקע נחשב כקרקע, נחשב שינוי מעשה, שנשתנה ממטלטל לקרקע. ועיי"ש תירוצ' נוסף.

7. הרשב"ם מפרש כי אותם פשוטי כלי עץ הראוים למדרס מקבלים טומאה מדאורייתא, ושאר פשוטי כלי עץ אפילו מדרבנן אינם מקבלים טומאה כמבואר במשנה במסכת נדה [מט]. ובאמת הגמרא במסקנא מעמידה את המשנה במדף של מתכת שמקבל טומאה מדאורייתא.

ובתוס' הביא שיטת יש מפרשים הסוברת, כי בפשוטי כלי עץ הראויין למדרס, מקבלים טומאה מדאורייתא, וכשאנים ראויים למדרס, אם משתמשים בו משני צידי כטבלה המתהפכת המובאת בסוגיא במנחות [צו ב], מקבל טומאה מדאורייתא, וכשאינו מתהפך, אם משמש לאדם ולמשמשיו מקבל טומאה מדרבנן, ואם משמש רק אדם או רק את משמשיו, אינו מקבל טומאה. ודעת הרמב"ן, שאם משמש את האדם ואת

6. כך סברה הגמרא בהוה אמינא, שמדובר במדף מעץ, אבל במסקנא סוברת הגמרא שמדובר במדף ממתכת. והטעם שסברה הגמרא בתחילה שמדובר במדף מעץ, משום שהמשנה נשנתה בין דיני כלי עץ, ולמסקנא שמדובר בשל מתכת, כתב התפארת ישראל שם, כי מה שהמשנה הביאה דין זה בין דיני כלי עץ, היינו רק אגב שדיברו קודם בכלי תשמישי נחתום.